

III. РОСЛИННИЦТВО, СЕЛЕКЦІЯ І НАСІННИЦТВО

УДК 633.111: 631.524.84: 631.526.32

ПРОДУКТИВНІСТЬ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ЯРОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД СОРТУ

Баган А. В., канд. с.-г. наук, доцент кафедри селекції, насінництва і генетики

e-mail: allabagan@ukr.net

Коросташов О. О., здобувач ступеня вищої освіти Магістр
Полтавська державна аграрна академія

Встановлено рівень прояву елементів продуктивності та показника урожайності пшениці м'якої ярої залежно від сортових властивостей. Виділено кращі сорти за досліджуваними ознаками та рекомендовано для вирощування.

Актуальність теми. У збільшенні виробництва високоякісного продовольчого зерна у країні велика роль - належить також пшениці ярій. На початку минулого століття в Україні яра пшениця була основною продовольчою культурою, площі якої доходили до 6 млн гектарів, або в два рази більше, ніж озимої.

Пізніше, завдяки досягненням світової і вітчизняної селекції, створенням високопродуктивних сортів озимої пшениці площі під ярою стали поступово зменшуватись, і на початку нинішнього століття її висівали на незначних площах, як страхову культуру, здебільшого при загибелі або зрідженні озимих [3].

Тому одним із шляхів зменшення ризику недобору продовольчого зерна є розширення площ посівів ярої пшениці з урахуванням досягнень селекції і новітніх агротехнологій [5].

Останнім часом культура поступово набуває позицій стратегічної. В останнє десятиріччя площі під нею почали збільшуватись і нині становлять понад 10 % від загальної площі [1, 5].

Раніше сортовий склад пшениці ярої був представлений напівінтенсивними й екстенсивними сортами, які за урожайністю поступалися озимим формам пшениць і мали ряд недоліків.

Останнім часом селекційними закладами створено ряд нових високоврожайних напівкарликових і короткостеблових інтенсивних та високоінтенсивних сортів, з досить високими продовольчими якостями зерна і стійкістю до вилягання. Потенціал нових сортів польових культур, зокрема і ярої пшениці, складає 6-8 т/га, що свідчать показники закладів державного сортопробування, селекційних установ, багатьох господарств, фермерів [1, 4, 5].

Вирощування пшениці ярої є прибутковішим, ніж озимої, адже затрати на вирощування нижчі, а ринкові ціни на високоякісне продовольче зерно пшениці ярої, навпаки, вищі [6].

Мета роботи. Метою роботи було визначення впливу сортових властивостей на продуктивність пшениці м'якої ярої в умовах Полтавської області.

Матеріали та методи досліджень. На території ТОВ «Оріон молоко» Полтавської області протягом 2018–2020 рр. проводили експериментальні дослідження із вивчення впливу сортів пшениці м'якої ярої на продуктивність зерна.

Всі технологічні процеси виконували в оптимальні строки, відповідно до агротехнічних вимог. Попередник – соя. Стандарт у дослідженнях – сорт Струна миронівська. Площа ділянок – 25 м². Повторність – чотириразова. Розміщення ділянок систематичне.

Сорти пшениці м'якої ярої – Недра, Трізо, Струна миронівська, Панянка, Етюд, Аншлаг визначали за такими елементами продуктивності: кількість колосків у колосі (шт.), кількість зерен у колосі (шт.), маса зерна з колоса (г), маса 1000 зерен (г), а також урожайність (т/га).

Елементи продуктивності визначали відповідно загальноприйнятих методик [2].

Результати досліджень. Показник урожайності вважається спадковим чинником. Тому залежить від сукупності певних умов – генотипу, умов вирощування, погодних умов тощо. Необхідним є вивчення елементів її структури.

Кількість колосків у колосі у сортів пшениці м'якої ярої за роки досліджень знаходилася у таких межах: у 2018 році була найбільшою і складала 20,3–24,2 шт., у 2019 році мала дещо менше значення – 16,1–20,8 шт., у 2020 році спостерігалось найменше значення – 14,1–17,2 шт.

Найбільшим значенням досліджуваної ознаки характеризувався сорт пшениці м'якої ярої – Аншлаг (20,5 колосків), а найменшим – сорт Трізо (16,8 колосків).

Показник кількості зерен у колосі у досліджуваних сортів пшениці м'якої ярої варіював аналогічно: у 2018 році – 34,0–43,3 шт., у 2019 році – 30,1–37,0 шт., у 2020 році – 26,4–35,1 шт. Найбільшою озерненістю колоса пшениці ярої характеризувався сорт Аншлаг – 38,2 шт., а найменшою – сорт Трізо (30,2 шт.).

Маса зерна з колоса за роки досліджень у сортів пшениці м'якої ярої відповідно дорівнювала: у 2018 році – 1,2–1,8 г, у 2019 році – 0,9–1,6 г, у 2020 році – 0,6–1,2 г. Найбільшою масою колоса пшениці ярої характеризувався сорт Етюд – 1,5г, а найменшою – сорт Трізо (0,9 г).

Аналогічна ситуація спостерігалася за показником маси 1000 зерен. Так, даний показник знаходився у таких межах: 2018 рік – 40,8–46,1 г, 2019 рік – 37,6–44,7 г, 2020 рік – 33,4–42,4 г

Найбільш крупним і вирівняним зерном характеризувався сорт пшениці м'якої ярої – Етюд (44,4 г), а найменшим – сорт Трізо (37,3 г).

Урожайність за роки досліджень варіювала аналогічно елементам продуктивності: у 2018 році була найбільшою – 3,51–4,58 т/га, у 2019 році дещо поступалася – 3,13–4,27 т/га, у 2020 році мала найменше значення – 2,79–3,78 т/га. За сортами пшениці м'якої ярої дана ознака відповідно складала: сорт-стандарт – 3,02–3,89 т/га, сорт Етюд – 3,78–4,58 т/га, сорт Трізо – 2,79–3,51 т/га, сорт Недра – 3,28–4,08 т/га, сорт Панянка – 3,42–4,24 т/га, сорт Аншлаг – 3,60–4,47 т/га (табл. 1).

Таблиця 1.

**Показники продуктивності сортів пшениці м'якої ярої,
середнє за 2018-2020 рр.**

Сорт	Кількість колосків у колосі, шт.	Кількість зерен у колосі, шт.	Маса зерна з колоса, г	Маса 1000 зерен, г	Урожайність, т/га
Струна миронівська (ст.)	18,1	31,7	1,1	42,9	3,42
Етюд	19,8	37,2	1,5	44,4	4,21
Трізо	16,8	30,2	0,9	37,3	3,14
Недра	18,3	34,0	1,2	40,9	3,63
Панянка	18,4	32,9	1,3	41,9	3,84
Аншлаг	20,5	38,2	1,4	43,4	4,05

За середніми даними урожайності можна виділити сорт пшениці м'якої ярої Етюд (4,21 т/га), а найменше значення ознаки спостерігалось у сорту Трізо (3,14 т/га).

Висновки. Встановлено, що сприятливим за погодними умовами для вирощування сортів пшениці м'якої ярої та отримання високої урожайності був 2018 рік, а найменш урожайним – 2020 рік.

За показниками продуктивності пшениці м'якої ярої виділено наступні сорти:

- сорт Аншлаг – за кількістю колосків у колосі, кількістю зерен у колосі;
- сорт Етюд – за масою зерна з колоса, масою 1000 зерен, урожайністю.

Бібліографічний список

1. Власенко В. А. Оцінка адаптивності сортів пшениці м'якої ярої. *Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин*. К., 2006. № 4. С. 93-103.
2. Доспехов Б. А. Методика полевого опыта. М.: Колос, 1979. 416 с.
3. Єрмоленко Ю. Жнива 2008 - прибутковий бізнес чи все ще збиткове сільське господарство. *Агроном*, 2008. № 4. С. 90-91.
4. Миленко О. Г. Продуктивність агрофітоценоза сои в залежності від сорта, норм висева семян и способів ухода за посевами. *Известия ТСХА*, Випуск 1, 2019. С. 170–181. doi: 10.34677/0021-342X-2019-1-170-181
5. Рекомендації по вирощуванню ярої пшениці в Лісостепу України. Харків, 2006. 24 с.
6. Уліч, Л. І., Лисікова В. М., Скиба В. В. Оцінка сортового складу пшениці ярої м'якої (*Triticum aestivum* L.) за продуктивністю і адаптивністю. *Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин*. К., 2009. № 1 (9). Режим доступу: <https://www.researchgate.net/publication/311959182>